

ارائه منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

در حوزه روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح

اکبرنوری^۱، رضا یداللهی^۲

دریافت مقاله: ۹۶/۰۵/۲۶

پذیرش مقاله: ۹۶/۰۷/۲۷

چکیده

هر جامعه دارای اجزا و عناصر متعاملی است و از مهم‌ترین عناصر تأثیرگذار در جامعه‌ی اسلامی، نیروهای مسلح هستند که وظیفه برقراری امنیت در جامعه و دفاع در مقابل هرگونه تهدید را به عهده‌دارند و برای انجام شایسته آن نیاز به ارتباط، تعامل و حمایت مردم دارند.

تشکیل جامعه‌ی اسلامی، از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) است که انسان‌ها بتوانند در آن به کمال معنوی برسند. از طرف دیگر، نیروهای مسلح می‌بایست، نقش برجسته‌ای در جهت ایجاد و استقرار امنیت، عزت و اقتدار ایفا نمایند.

هدف اصلی تحقیق تبیین منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در حوزه رابطه و تعامل جامعه با نیروهای مسلح و تعیین عوامل تأثیرگذار در این حوزه است.

نوع تحقیق کاربردی و روش آن نظریه‌پردازی داده بنیاد است که محققین مجموعه بیانات، مکتوبات، پیام‌ها و... را با استفاده از نرم‌افزار حدیث ولایت از طریق مطالعه کتابخانه‌ای جمع‌آوری و طی سه مرحله کدگذاری نموده و در نتیجه تحقیق، ضمن احصاء ۴۶۷ مفهوم، اهداف و ویژگی‌های جامعه اسلامی و نیروهای مسلح تراز جامعه‌ی اسلامی از نگاه معظم را احصاء و عوامل تأثیرگذار در زمینه تعامل جامعه و نیروهای مسلح را ارائه نموده‌اند.

واژگان کلیدی: منظومه فکری، مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، داده بنیاد، جامعه، نیروهای مسلح

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)، a.noori@sndu.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

فرآیند تحقق اهداف انقلاب اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) دارای منظومه‌ی معناداری است. معظم‌له در این منظومه پنج مرحله به ترتیب؛ انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، کشور اسلامی، دنیای اسلام یا تمدن بین‌المللی اسلامی را بیان نمودند و بعدها به جای کشور اسلامی و دنیای اسلام، جامعه‌ی اسلامی و امت اسلامی یا تمدن نوین اسلامی را هم به کار بردند. معظم‌له می‌فرمایند: «من یک نکته‌ای را در اینجا عرض بکنم. یک زنجیره‌ی منطقی وجود دارد؛ پیش‌ها این را گفتیم، بحث شده. حلقه‌ی اول، انقلاب اسلامی است، بعد تشکیل نظام اسلامی است، بعد تشکیل دولت اسلامی است، بعد تشکیل جامعه‌ی اسلامی است، بعد تشکیل امت اسلامی است؛ این یک زنجیره‌ی مستمری است که به هم مرتبط است. منظور از انقلاب اسلامی که حلقه‌ی اول است، حرکت انقلابی است؛ والا به یک معنا انقلاب شامل همه‌ی این مراحل می‌شود. اینجا منظور ما از انقلاب اسلامی، یعنی همان حرکت انقلابی و جنبش انقلابی که نظام مرتجع را، نظام قدیمی را، نظام وابسته و فاسد را سرنگون می‌کند و زمینه را برای ایجاد نظام جدید آماده می‌کند. حلقه‌ی بعد، نظام اسلامی است. منظور من در اینجا از نظام اسلامی، یعنی آن هویت کلی که تعریف مشخصی دارد، که کشور، ملت و صاحبان انقلاب که مردم هستند آن را انتخاب می‌کنند، در مورد ما، مردم ما انتخاب کردند: جمهوری اسلامی. جمهوری اسلامی یعنی نظامی که در آن، مردم‌سالاری از اسلام گرفته شده است و با ارزش‌های اسلامی همراه است. ما از این حلقه هم عبور کردیم. منظور از دولت اسلامی این است که بر اساس آنچه در دوره‌ی تعیین نظام اسلامی به وجود آمد، یک قانون اساسی درست شد؛ نهادها و بنیان‌های اداره‌ی کشور و مدیریت کشور معین شد. این مجموعه‌ی نهادهای مدیریتی، دولت اسلامی است. در اینجا منظور از دولت، فقط قوه‌ی مجریه نیست؛ یعنی مجموع دستگاه‌های مدیریتی کشور که اداره‌ی یک کشور را برعهده دارند؛ نظامات گوناگون اداره‌کننده‌ی کشور. بخش بعدازآن، جامعه‌ی اسلامی است؛ که این، آن بخش بسیار مهم و اساسی است. بعدازآنکه دولت اسلامی تشکیل شد، مسئولیت و تعهد این دولت اسلامی این است که جامعه‌ی اسلامی را تحقق ببخشد. جامعه‌ی اسلامی یعنی چه؟ یعنی جامعه‌ای که در آن، آرمانهای اسلامی، اهداف اسلامی، آرزوهای بزرگی که اسلام برای بشر ترسیم کرده است، تحقق پیدا کند. ... خوب، وقتی یک چنین جامعه‌ای به وجود آمد، زمینه برای ایجاد امت اسلامی، یعنی گسترش این جامعه هم به وجود خواهد آمد.» (بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار دانشجویان کرمانشاه سال ۱۳۹۰)

بنابراین مسئله اساسی تحقیق این است؛ از یک طرف تشکیل جامعه‌ی اسلامی با تمام ویژگی‌های اشاره شده، از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) است که انسان‌ها بتوانند در چنین اجتماعی، به کمال معنوی و کمال الهی برسند. از طرف دیگر در جامعه‌ی اسلامی، نیروهای مسلح به‌طور قطع و یقین، می‌بایست، نقش برجسته‌ای در جهت ایجاد و استقرار امنیت، عزت، اقتدار و دفاع در مقابل هرگونه تهدید ایفا نمایند. به نظر می‌رسد نیروهای مسلح برای انجام شایسته این وظیفه که از شاخص‌های اصلی جامعه‌ی اسلامی هم هست، نیاز به ارتباط، تعامل، پشتیبانی و حمایت مردم دارند.

از آنجائیکه نیروهای مسلح با تحولات بسیاری هم در محیط ملی و منطقه‌ای روبرو بوده و با توجه به پیچیدگی ساختارها، سازمان و تکنولوژی حاکم در سطح سازمان نیروهای مسلح، تعدد سازمان‌ها، تنوع مأموریت‌ها و همچنین تهدیدات موجود در منطقه و کشور، لزوم توجه به تقویت ارتباط و تعامل با جامعه در سطح نیروهای مسلح و همچنین عوامل تأثیرگذار را اجتناب‌ناپذیر نموده است.

در بحث اهمیت موضوع می‌توان گفت که تشکیل جامعه‌ی اسلامی با این خصوصیات از یک طرف هم باعث ارتقاء امنیت و عزت جامعه می‌شود و هم امکان دفاع در مقابل هرگونه تهدید را فراهم و از طرف دیگر هم‌افزایی نیروهای مسلح و جامعه را از طریق روابط و تعامل متقابل تسهیل و در ایجاد جامعه‌ی اسلامی با اقتدار، کمک مؤثری خواهد داشت.

ضرورت تحقیق نیز از آن جهت است که اهداف و جهت‌گیری‌های ترسیم‌شده توسط مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در مورد تشکیل جامعه‌ی اسلامی مورد غفلت قرار می‌گیرد و دفاع مردم پایه به‌عنوان یکی از راهبردهای نیروهای مسلح و پیوستگی مردم و حکومت با مشکل روبرو و مردم دفاع از نظام و کشور را صرفاً وظیفه نیروهای مسلح تلقی و موضوع دفاع همه‌جانبه در بین آحاد مردم نهادینه نمی‌شود و در نتیجه امنیت پایدار یکی از عوامل اصلی تأثیرگذار در حیات اجتماعی انسان‌ها تضعیف می‌شود.

هدف اصلی تحقیق تبیین منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در حوزه رابطه و تعامل جامعه با نیروهای مسلح و تعیین عوامل تأثیرگذار در این حوزه می‌باشد.

و اهداف فرعی عبارت‌اند از:

۱- تبیین اهداف اساسی و ویژگی‌های جامعه‌ی اسلامی از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

۲- تبیین وظایف و ویژگی‌های نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
سؤال اصلی تحقیق "عوامل تأثیرگذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدامند؟ و سؤالات فرعی آن عبارت‌اند از:

۱- اهداف اساسی و ویژگی‌های جامعه‌ی اسلامی از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدامند؟

۲- وظایف و ویژگی‌های نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدامند؟

ادبیات و مبانی نظری

الف - پیشینه :

۱- مقاله علمی پژوهشی «درآمدی بر جامعه‌شناسی جنگ و نیروهای نظامی (۳)» ترجمه آغاسی اصفهانی منتشرشده در مجله علوم انسانی دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام) شماره ۲ سال ۱۳۷۱ نویسنده ضمن اشاره به برخی خصوصیات کلی نیروهای نظامی، تعداد نیروهای نظامی کشورهای جهان را مقایسه و به مشکلات و هزینه‌های نگهداری آن‌ها اشاره کرده است.

۲- مقاله «جامعه‌شناسی دین، جامعه‌شناسی دینی و جامعه‌شناسی اسلامی» نوشته حسین تنهایی، منتشرشده در فصلنامه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، تابستان ۱۳۷۶ شماره ۱. نویسنده ضمن بحث در مورد جامعه‌شناسی دین، جامعه‌شناسی دینی و جامعه‌شناسی اسلامی، وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها را بازشناسی و در نتیجه مقاله، محقق دنبال اثبات ضرورت جدی گرفتن جامعه اسلامی بوده است.

ب - مفهوم شناسی :

۱- جامعه: مجموعه‌ای از افراد انسانی که با نظامات و سنن و آداب و قوانین خاص به یکدیگر پیوند خورده و زندگی دسته‌جمعی دارند، جامعه را تشکیل می‌دهند. و به تعبیر دیگر، جامعه، عبارت است از مجموعه‌ای از انسان‌ها که در جبر یک سلسله نیازها و تحت نفوذ یک سلسله عقیده‌ها و ایده‌ها و آرمان‌ها در یکدیگر ادغام شده و در یک زندگی مشترک غوطه‌ورند. (مطهری،

۱۳۷۲ : ۱۸)

۲- جامعه‌ی اسلامی: یعنی جامعه‌ای که در آن، آرمان‌های اسلامی، اهداف اسلامی، آرزوهای بزرگی که اسلام برای بشر ترسیم کرده است، تحقق پیدا کند. جامعه‌ی عادل، برخوردار از عدالت، جامعه‌ی آزاد، جامعه‌ای که مردم در آن، در اداره‌ی کشور، در آینده‌ی خود، در پیشرفت خود دارای نقش و تأثیرند، جامعه‌ای دارای عزت ملی و استغنائی ملی، جامعه‌ای برخوردار از رفاه و مبرای از فقر و گرسنگی، جامعه‌ای دارای پیشرفته‌ای همه‌جانبه، پیشرفت علمی، پیشرفت اقتصادی، پیشرفت سیاسی و بالاخره جامعه‌ای بدون سکون، بدون رکود، بدون توقف و در حال پیشروی دائم. (حدیث ولایت، ۱۳۹۰: ۲۹۳)

۳- نظام اسلامی: «منظور از نظام اسلامی، یعنی آن هویت کلی که تعریف مشخصی دارد، که کشور، ملت و صاحبان انقلاب که مردم هستند آن را انتخاب می‌کنند، در مورد ما، مردم ما انتخاب کردند: جمهوری اسلامی. جمهوری اسلامی یعنی نظامی که در آن، مردم‌سالاری از اسلام گرفته شده است و با ارزش‌های اسلامی همراه است.» (همان)

۴- جامعه‌ای الهی: «جامعه‌ای است با دل انسانی؛ جامعه‌ای است با احساسات و عواطف صحیح و سالم؛ جامعه‌ای است که در آن، کسی به کسی و آن جامعه به جوامع دیگر ظلم نکند؛ جامعه‌ای است که در آن، هر کاری با این احساس که «خدا می‌بیند و مؤاخذه می‌کند» انجام می‌گیرد؛ جامعه‌ای است که آحادش دچار غفلت نیستند؛ غرق در مادیت نیستند؛ غرق در خودخواهی و خودپرستی نیستند و کار برای خدا و برای رسیدن به آستان لقای او انجام می‌گیرد. چنین جامعه‌ای کامل است و انسانی که در این جامعه زندگی کند، در نیل به کمال، موفق است.» (امام خامنه‌ای، بیانات حرم مطهر رضوی ۱۳۷۱/۰۱/۱۵)

۵- نیروهای مسلح: «نیروهای مسلح به ستاد فرماندهی کل قوا، ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی انتظامی و وزارت دفاع و سازمان‌های وابسته، اطلاق می‌شود.»^۱

۶- نظامی (مجاهد): نظامی در فرهنگ اسلامی، انسانی است که با معرفت و آگاهی از برترین ارزش‌ها دفاع جانانه می‌کند. این دفاع به معنای به میدان آوردن جان و هستی و سلامت خود و به معنای فداکاری است؛ و آن چیزی که این دفاع به خاطر آن انجام می‌گیرد، والاترین ارزش‌های انسانی و الهی است. استقلال و سربلندی و افتخار و هویت و شخصیت ذاتی و دینی و ارزش‌های

۱- ماده ۸ آئین نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران

مورد اعتماد یک ملت، مورد دفاع قرار می‌گیرد. برای این‌هاست که یک نظامی با جان و هستی خود وارد میدان می‌شود. لذا این نظامی در عرف اسلامی «مجاهد» است. (بیانات مراسم مشترک دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش ۱۳۸۳/۰۷/۲۲)

۷- نیروهای مسلح از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی):

در منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای نیروهای مسلح جایگاه ویژه‌ای دارند و معظم‌له برای نیروهای مسلح و کسانی که در این کسوت انجام وظیفه می‌کنند و به کشور خود و ملت خود خدمت می‌کنند اهمیت خاصی قائلند و مجموعه‌ی نیروهای مسلح را برترین عامل در حفظ امنیت کشور می‌دانند.

الف - نیروی مسلح اسلامی و مردمی:

«امروز نیروهای مسلح ما از مردم‌اند، با مردم‌اند و برای مردم‌اند. افتخار نیروهای مسلح ما این است که هدف‌های خود را از ایمان عمیق اسلامی الهام گرفته است. امروز آموزش، رزم، رزمایش، آمادگی، انضباط، سازندگی ابزارها در درون نیروهای مسلح و هر آنچه به دفاع یک ملت به وسیله‌ی نیروهای مسلحش مربوط می‌شود، همه با اتکال به خدا و الهام از ایمان الهی و اسلامی انجام می‌گیرد. (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار مردم شاهرود ۱۳۸۵/۰۸/۲۰)

ب- نیروهای مسلح عامل امنیت، عزت و پیشرفت:

«نیروهای مسلح به گفته‌ی امیر مؤمنان دژ ملت، باروی ملت، حصن و حصار مستحکم مردم سرزمین‌های خود هستند و امنیت را این‌ها تأمین می‌کنند. و ارزش امنیت و وزنش در هر مجموعه‌ی اجتماعی و برای هر ملتی، با چیز دیگری قابل مقایسه نیست. اگر امنیت بود، دانش و پیشرفت و عدالت و سرافرازی و عزت و دنیا و آخرت در آن جامعه میسر می‌شود. امنیت که نباشد، دستاوردهای بشری، دست نیافتنی می‌شود. این اولین دلیلی است که برای احترام به نیروهای مسلح و اهتمام به این مجموعه‌ها، انسان می‌تواند برای دل خود و رفتار خود اقامه کند. (امام خامنه‌ای، بیانات، ۸۸۷/۱۴)

پ - پشتیبانی مردم از نیروهای مسلح:

« ملت ما، پشتیبان نیروهای مسلح است و نیروهای مسلح را از خود و جزء غیرقابل تفکیکی از خود می‌داند. همچنانی که بزرگان دین فرموده‌اند، شما حصارها و باروهای مستحکم این ملتید در همه‌ی مراحل آموزش و در همه‌ی مراحل خدمت، این را به یاد داشته باشید و از خاطرتان دور نکنید؛ باروهای مستحکم ملتی که به نام خدا و به نام عدالت قیام کرده است و باایمان خود و باصلابت خود و با شجاعت خود و با ایثار خود، توانسته است دشمنان مسلح به مدرن‌ترین تسلیحات را به عقب‌نشینی وادار کند.» (امام خامنه‌ای، بیانات، ۸۷/۷/۲۸)

۸ - جامعه و نیروهای مسلح در قوانین و مقررات :

۱- جامعه در قانون اساسی: «حکومت از دیدگاه اسلام، برخاسته از موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی نیست بلکه تبلور آرمان سیاسی ملتی هم‌کیش و هم‌فکر است که به خود سازمان می‌دهد تا در روند تحول فکری و عقیدتی راه خود را به‌سوی هدف نهایی (حرکت به‌سوی الله) بگشاید. ملت ما در جریان تکامل انقلابی خود ... بر آن است که با موازین اسلامی جامعه نمونه (اسوه) خود را بنا کند.

در ایجاد نهادها و بنیادهای سیاسی که خود پایه تشکیل جامعه است بر اساس تلقی مکتبی، صالحان عهده‌دار حکومت و اداره مملکت می‌گردند. (أَنَّ الْأَرْضَ يَرْتُهَا عِبَادِي الصَّالِحُونَ) و قانون‌گذاری که مبین ضابطه‌های مدیریت اجتماعی است بر مدار قرآن و سنت، جریان می‌یابد که این جز در گرو مشارکت فعال و گسترده تمامی عناصر اجتماع در روند تحول جامعه نمی‌تواند باشد. (مقدمه قانون اساسی ج.۱).

برخی سازمان‌ها به دلیل اهمیت ویژه‌ای که در رابطه با اجرای احکام و مقررات اسلامی به‌منظور رسیدن به روابط و مناسبات عادلانه حاکم بر جامعه دارد و همچنین ضرورتی که این مسئله حیاتی در زمینه‌سازی وصول به هدف نهایی حیات خواهد داشت بایستی راهگشای ایجاد جامعه اسلامی باشد و همچنین لازم است که امت مسلمان با انتخاب مسئولین کاردان و مؤمن و نظارت مستمر بر کار آنان به‌طور فعالانه در ساختن جامعه اسلامی مشارکت جویند به امید اینکه در بنای جامعه نمونه اسلامی (اسوه) که بتواند الگو و شهیدی بر همگی مردم جهان باشد موفق گردد. (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ). (همان)

۹ - نیروهای مسلح در قانون اساسی :

الف - ویژگی‌های اساسی نیروهای مسلح در قانون اساسی (مرتبط با مردم)

۱- اسلامی بودن: در تشکیل و تجهیز نیروهای مسلح اساس و ضابطه مکتب اسلام است به نحوی که بر همه شئون و ابعاد آن، ضوابط و مقررات شرع حاکمیت داشته باشد. نیروهای مسلح رسالت مکتبی جهاد در راه خدا را بر عهده داشته، پیروی از اصول اخلاقی اسلام و احترام به شخصیت انسانی افراد را وظیفه خود می‌دانند. (مقدمه قانون اساسی ج.۱.ا)

۲- مردمی بودن: نیروهای مسلح همواره در کنار مردم و در جهت مصالح و آرمان‌های امت اسلامی انجام وظیفه می‌نمایند و در زمان صلح نیز به درخواست دولت افراد و تجهیزات فنی خود را در حدی که به آمادگی رزمی آن‌ها آسیبی وارد نیاید، در جهت خدمت به مردم در زمینه کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی به کار می‌گیرند. (بند ج ماده ۶ قانون مقررات ارتش ج.۱) «دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند، در حدی که به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید.» (اصل ۱۴۸ قانون اساسی ج.۱.ا)

ب- وظایف نیروهای مسلح در قانون اساسی:

۱- آموزش مردم: به حکم آیه کریمه «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ»^۱ دولت موظف است برای همه افراد کشور برنامه و امکانات آموزش نظامی را بر طبق موازین اسلامی فراهم نماید، به طوری که همه افراد همواره توانایی دفاع مسلحانه از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران را داشته باشند، ولی داشتن اسلحه باید با اجازه مقامات رسمی باشد. (اصل یکصد و پنجاه و یکم)

۲- آماده کردن مردم برای دفاع: «آماده نمودن مردم برای دفاع مسلحانه از کشور و نظام جمهوری اسلامی در چهارچوب قانون خدمت وظیفه عمومی». (بند «ز» ماده ۷ وظایف و مأموریت‌های ارتش ج.۱.ا)

۳- تأمین نظم و امنیت و ارائه خدمات به مردم توسط نیروی انتظامی ج.۱.ا.
«بخشی از وظایف نیروی انتظامی که به استناد ماده چهار مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، در ارتباط با مردم است، عبارت‌اند از:
الف - استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی.

۱ - سوره انفال، آیه ۶۰

ب - تأمین امنیت برای برگزاری اجتماعات، تشکل‌ها، راهپیمایی‌ها و فعالیت‌های قانونی و مجاز و ممانعت و جلوگیری از هرگونه تشکل و راهپیمایی و اجتماع غیرمجاز و مقابله با اغتشاش، بی‌نظمی و فعالیت غیرمجاز.

پ - انجام وظایفی که بر طبق قانون به‌عنوان ضابط قوه قضائیه به عهده نیروی انتظامی محول شده است. از جمله این موارد عبارت اند از: مبارزه با مواد مخدر، مبارزه با قاچاق، مبارزه با منکرات و فساد، پیشگیری از وقوع جرائم، کشف جرائم، بازرسی و تحقیق، حفظ آثار و دلایل جرم، دستگیری متهمین و مجرمین و جلوگیری از فرار و اختفا آن‌ها و اجرا و ابلاغ احکام قضایی.

ت - اجرای قوانین و مقررات مربوط به گذرنامه (به‌جز گذرنامه سیاسی و خدمت) و ورود و اقامت اتباع خارجی با هماهنگی وزارت اطلاعات.

ث - اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و امور توزین و حفظ حریم راه‌های کشور.

ج - اجرای قوانین و مقررات وظیفه عمومی.

ح - نظارت بر اماکن عمومی و انجام سایر امور مربوط به اماکن مذکور برابر مقررات مصوب.

خ - انجام امور امدادی و مردم‌یاری در مواقع ضروری، ضمن هماهنگی با مراجع ذی‌ربط. (ماده چهار مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران)

۴- نگهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن:

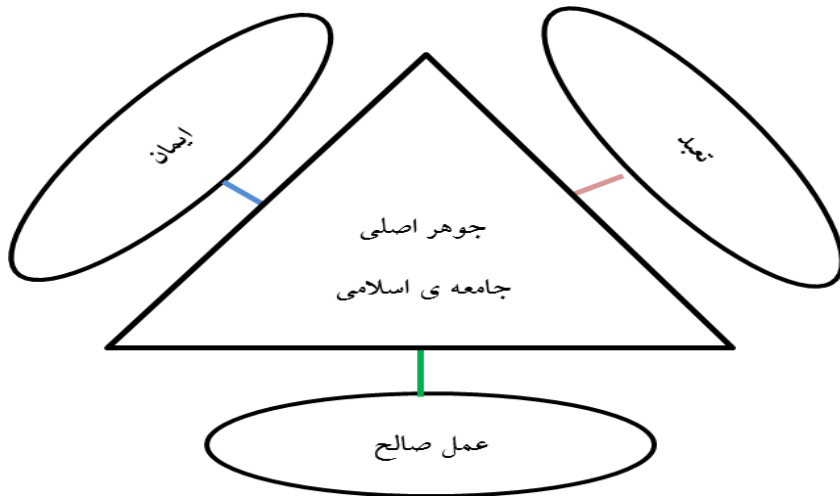
براساس اصل یک‌صد و پنجاهم قانون اساسی، نگهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن را به عهده این نهاد مردمی و انقلابی گذاشته شده است. سه طیف اصلی مأموریت سپاه عبارت است از: تهدیدات سخت (نظامی) تهدیدات نیمه سخت (امنیتی) و تهدیدات نرم (فرهنگی تبلیغاتی). بدیهی است با توجه به این‌گونه تهدیدات، دفاع در مقابل آن نیز لازم و ضروری است و از این رو، یکی از وظایف ذاتی سپاه، دفاع از انقلاب و دستاوردهای آن در داخل و خارج از کشور است که برای انجام بخشی از آن‌ها نیاز به ارتباط با جامعه و مردم اجتناب‌ناپذیر است. (اصل یک‌صد و پنجاهم قانون اساسی)

۱۰: جامعه اسلامی و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

۱- جوهر جامعه‌ی اسلامی

«در نظام اسلامی، جوهر اصلی جامعه‌ی اسلامی عبارت است از تعبد، ایمان و عمل صالح آحاد ملت؛ همچنان که در این آیاتی که تلاوت‌گر بسیار خوب ما تلاوت کردند، مشاهده کردید؛ اصل قضیه این است. آن چیزی که موجب می‌شود که ملائکه‌ی الهی به آحاد بشر بگویند «نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ»^۱ ما، هم در دنیا با شما هم پیوند و هم‌دستیم، هم در آخرت و خیلی مهم این است: ایمان، تعبد و عمل صالح در آحاد مردم، منتها مسئولان به‌طور مضاعف به این خطاب مخاطب‌اند. هرچه مسئولیت سنگین‌تر است، این خطاب هم نسبت به او شدیدتر و سخت‌تر و سنگین‌تر است.» (بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی 1394/03/06)

شکل ۱: جوهر جامعه‌ی اسلامی از دیدگاه امام خامنه‌ای (عجل‌الله‌تعالی‌عنه) (منبع: محققین، ۱۳۹۵)

۱۱- معیار و شاخص یا اصول و ارزش‌های جامعه اسلامی:

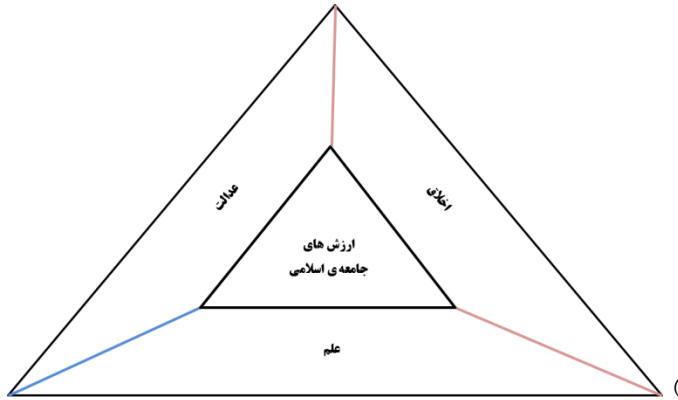
مقام معظم رهبری علم، عدالت و اخلاق را تحت عنوان معیار، شاخص و یا اصول و ارزش‌های جامعه‌ی اسلامی یاد کرده و می‌فرماید:

«انقلاب اسلامی را مردم مسلمان ایران به راه انداختند؛ هدف از این انقلاب هم تشکیل جامعه‌ی اسلامی است و معیارها و شاخص‌های عمده‌ی جامعه‌ی اسلامی هم این‌هاست: جامعه‌ی برخوردار از علم، برخوردار از اخلاق و برخوردار از عدالت. همه باید برای این تلاش کنند. اصولی که به آن پایبندیم، این‌هاست. ارزش‌هایی که جامعه‌ی اسلامی برای آن‌ها تشکیل شده است، این‌هاست. آن

۱- سوره فصلت، آیه ۳۱

چیزی هم که می‌تواند زندگی مادی ما را، رفاه ما را، عزت سیاسی و بین‌المللی ما را، امنیت ما را به‌طور کامل تأمین کند، این‌هاست.» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نظام سال ۱۳۸۶)

شکل ۲: ارزش‌های جامعه‌ی اسلامی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) (منبع: محققین، ۱۳۹۵)

۱۲- خصوصیات جامعه اسلامی :

مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در خطبه‌های نماز جمعه سال ۱۳۷۷ با اشاره به جامعه زمان حضرت پیامبر اکرم صلوات‌الله‌علیه در مورد خصوصیات جامعه‌ی اسلامی می‌فرمایند: «پیامبر اکرم نظامی را به وجود آورد که خطوط اصلی آن چند چیز بود. من در میان این خطوط اصلی، چهار چیز را عمده یافتم: اول، معرفت شفاف و بی‌ابهام؛ معرفت نسبت به دین، معرفت نسبت به احکام، معرفت نسبت به جامعه، معرفت نسبت به تکلیف، معرفت نسبت به خدا، معرفت نسبت به پیامبر، معرفت نسبت به طبیعت. همین معرفت بود که به علم و علم‌اندوزی منتهی شد و جامعه‌ی اسلامی را در قرن چهارم هجری به اوج تمدن علمی رساند.

خط اصلی دوم، عدالت مطلق و بی‌اغماض بود. عدالت در قضاوت، عدالت در برخورداری‌های عمومی و نه خصوصی امکاناتی که متعلق به همه‌ی مردم است و باید بین آن‌ها با عدالت تقسیم شود عدالت در اجرای حدود الهی، عدالت در مناصب و مسئولیت‌دهی و مسئولیت‌پذیری.

سوم، عبودیت کامل و بی‌شریک در مقابل پروردگار؛ یعنی عبودیت خدا در کار و عمل فردی، عبودیت در نماز که باید قصد قربت داشته باشد، تا عبودیت در ساخت جامعه، در نظام حکومت، نظام زندگی مردم و مناسبات اجتماعی میان مردم بر مبنای عبودیت خدا که این هم تفصیل و شرح فراوانی دارد.

چهارم، عشق و عاطفه‌ی جوشان. این هم از خصوصیات اصلی جامعه‌ی اسلامی است؛ عشق به خدا، عشق خدا به مردم.. محبت، عشق، محبت به همسر، محبت به فرزند، که مستحب است فرزند را ببوسی؛ مستحب است که به فرزند محبت کنی؛ مستحب است که به همسرت عشق بورزی و محبت کنی؛ مستحب است که به برادران مسلمان محبت کنی و محبت داشته باشی؛ محبت به پیامبر، محبت به اهل بیت». (بیانات نماز جمعه ۱۳۷۷/۰۲/۱۸)

چارچوب نظری تحقیق:

اسناد بالادستی شکل‌دهنده به الگوی ارائه‌شده بیانات مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و قانون اساسی بوده که هم جامعه‌ی اسلامی و هم نیروهای مسلح را مورد توجه قرار داده است.

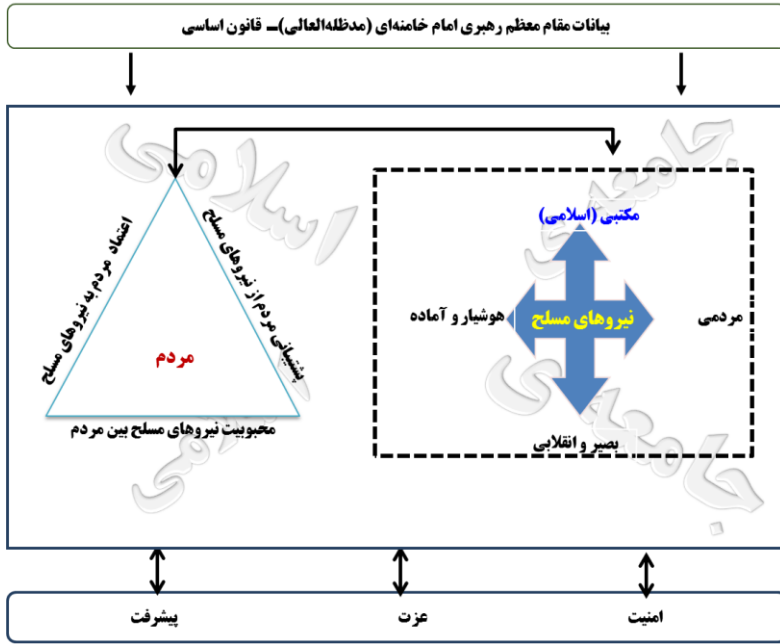
الگوی ارائه‌شده در شکل شماره (۳)، شامل سه بخش است:

الف - یک بخش از این عوامل مواردی هستند که باید نیروهای مسلح به آن‌ها توجه کنند، از جمله این عوامل؛ مکتبی بودن نیروهای مسلح، هم عقیده و هم فکر بودن نیروهای مسلح با مردم، رفتار و عملکرد شایسته و مطلوب و ارائه خدمت به جامعه و مردم با نیت الهی و قصد قربت است که زمینه‌های افزایش اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی را موجب می‌شوند.

ب - بخش دوم مردم و نهادهای جامعه هستند که می‌توانند با اعتقاد و اعتماد به نیروهای مسلح و همچنین پشتیبانی از آن‌ها، زمینه‌های محبوبیت نیروهای مسلح در جامعه را فراهم نمایند.

پ - بخش سوم امنیت، عزت و پیشرفت که حاصل ارتباط جامعه و نیروهای مسلح در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب، مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل دشمنان مردم و نظام اسلامی و از بین بردن عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم است که موجب ارتقاء قابلیت‌ها و توانایی‌های نیروهای مسلح، تقویت اقتدار و امنیت جامعه و مردم و در نهایت عزت و استقلال کشور را در سایه نیروهای مسلح قدرتمند فراهم خواهد کرد.

شکل ۳: الگوی مفهومی مبانی نظری تحقیق (محققین، ۱۳۹۵)

روش‌شناسی تحقیق:

نوع تحقیق و روش تحقیق: نوع تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و روش آن «نظریه‌پردازی داده بنیاد» (گراند تئوری) است. تئوری سازی داده بنیاد نوعی تئوری استقرایی است. روش‌شناسی این تئوری به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا مبنای نظری را از ویژگی‌های عمومی یا کلی یک موضوع که هم‌زمان ریشه در مشاهدات یا داده‌های تجربی دارد، ارائه دهد. (سید جوادی‌ن و اسفیدانی، ۱۳۸۹: ۲۰)

جامعه آماری این تحقیق، مجموعه بیانات، سخنرانی‌ها، احکام، پیام‌ها، خطبه‌ها و... (سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۴) مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در قالب نرم‌افزار حدیث ولایت و همچنین پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار معظم‌له است که مجموعه بیانات و دیدگاه‌های ایشان را منتشر می‌کنند بوده است.

در تحقیقات کیفی روش‌های نمونه‌گیری متنوعی وجود دارد. از آنجاکه روش نمونه‌گیری در این تحقیق، نمونه‌گیری نظری (تئوریک) بوده، لذا همه گزاره‌های استخراج‌شده در مورد جامعه‌ی

اسلامی و نیروهای مسلح در جداول کدگذاری مورد تحلیل قرار گرفته است. در واقع حجم نمونه آماری با جامعه برابر بوده و به صورت تمام شمار انجام گرفته است. روش گردآوری داده‌ها: محققین از طریق مطالعه کتابخانه‌ای (اسنادی) و با استفاده از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و همچنین نرم‌افزار حدیث ولایت که مجموعه بیانات و دیدگاه‌های ایشان را منتشر می‌کنند، نسبت به جمع‌آوری داده‌ها اقدام نموده‌اند.

روش تحلیل داده‌ها: در این تحقیق مجموعه داده‌های جمع‌آوری شده در مورد جامعه اسلامی و نیروهای مسلح از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سه مرحله کدگذاری و با استفاده از نرم‌افزار MAXQUADA 10 مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

اعتبار و پایایی: محققان کیفی، هر وقت در مورد روایی تحقیقات اظهار نظر می‌کنند، معمولاً از واژه‌هایی همچون «باورپذیری»، «قابل دفاع» و «امانت‌دار» بودن صحبت می‌کنند. (نک فقیهی و علیزاده، ۱۳۸۴: ۱۱) بنابراین با پذیرش این معیار به عنوان شاخص‌های تحقیق کیفی، تحقیق حاضر به دلیل نقل داده‌ها و آوردن عین بیانات، آن‌هم بیانات تصریحی مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با استفاده از اسناد معتبر و انتساب داده‌ها به منبع ولی فقیه هر دو شاخص «باورپذیری» و «قابل دفاع» را در حد بالایی دارا می‌باشد. با این حال نظرات خبرگان و صاحب‌نظران حوزه تحلیل بیانات در مورد جداول کدگذاری و همچنین ارتباط مفاهیم و مقوله‌ها (حساسیت نظری) طی دو مرحله انجام گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

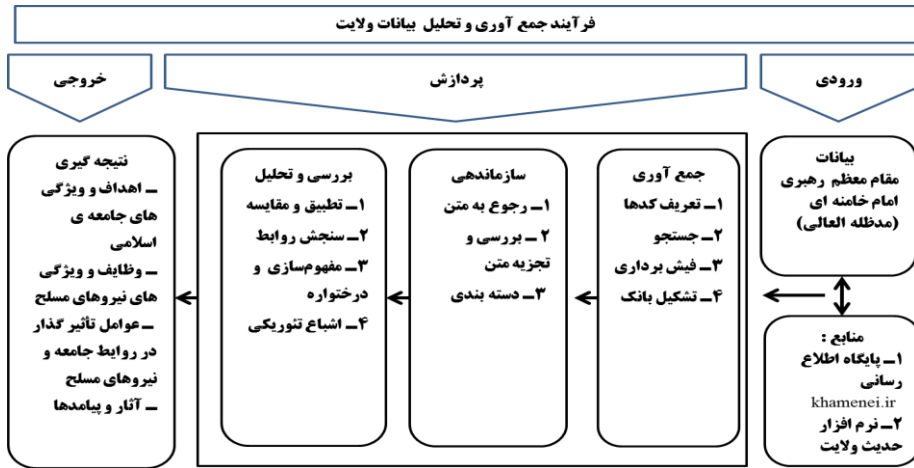
تحقیق حاضر به دنبال تبیین ویژگی‌ها و الزامات جامعه‌ی اسلامی و نیروهای مسلح از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بوده، که بیانات معظم له مطابق فرایند شکل (نمودار شماره ۱) جمع‌آوری و طی سه مرحله کدگذاری، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

مبنای تجزیه و تحلیل کیفی عقل، منطق، تفکر و استدلال بوده و محقق از این طریق به کشف حقیقت می‌رسد. (حافظ نیا، ۱۳۸۱)

الف - فرآیند جمع‌آوری و تحلیل

فرآیند جمع‌آوری و تحلیل بیانات ولایت در قالب نمودار شماره ۱ به شرح زیر انجام گرفته است.

نمودار شماره ۱- فرآیند جمع آوری، سازماندهی و تحلیل بیانات ولایت (تکرارنده، ۱۳۹۴)

فرآیند جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها به گونه‌ای بوده که ابتدا بر اساس تعدادی کلیدواژه‌های متناسب با عنوان تحقیق اطلاعات مورد جستجو، جمع آوری، فیش برداری، دسته بندی، تشکیل بانک، بررسی، تطبیق و مقایسه و در تمام مراحل کدگذاری همواره به متون مراجعه و در هر مرحله مطابق الگوی ارائه شده، بخش‌های را حذف یا اضافه نموده تا به اشباع نظری رسیده و نهایتاً در قالب نمودار شماره ۱ تبدیل به گزاره، کدهای اساسی (مفهوم) گردیده و مجموعاً ۴۶۷ مفهوم (۲۳۱ مفهوم ۳۶ مقوله و ۹ قضیه برای جامعه اسلامی و تعداد ۲۳۴ مفهوم و ۲۴ مقوله برای نیروهای مسلح) استخراج و ارائه شده است.

ب- کدگذاری

کدگذاری فرآیندی کلیدی در نظریه پردازی داده بنیاد به شمار می‌رود که طی آن داده‌های جمع آوری شده، تجزیه و تحلیل می‌شوند (ذوالفقاریان، ۱۳۹۰: ۴۵). با توجه به اینکه روش تجزیه و تحلیل این تحقیق کیفی بوده برخلاف روش‌های کمی با مرحله گردآوری داده‌ها توأمان انجام شده است؛ و جمع آوری داده‌ها در تمام مراحل با رویکرد موضوعی با کلیدواژه‌های متناسب با عنوان تحقیق یا کدهای آزاد شروع و در تمام مراحل کدگذاری به متون مراجعه و در هر مرحله مطابق الگوی ارائه شده، بخش‌های را حذف یا اضافه نموده تا به اشباع نظری رسیده و طی سه مرحله کدگذاری به شرح زیر انجام گرفته است:

مرحله اول کدگذاری باز: کدگذاری فرآیند طبقه بندی و نظم دهی به داده‌ها است و یکی از مهم‌ترین بخش‌های تئوری سازی داده بنیاد می‌باشد. کدگذاری باز به منظور استفاده از داده‌ها برای

تشکیل برجسبها و مقولات مفهومی و برای ساخت نظریه مورد استفاده قرار می‌گیرد. کارکرد آن نشان دادن احتمالات نظری موجود در داده‌ها است. (سید جوادین و اسفیدانی، ۱۳۸۹: ۵۷)

جدول ۱- نمونه جدول کدگذاری باز (مفاهیم/ مضامین)

منبع	نشانیگر	گزاره منتخب	شناسه	مضمون / مفهوم (کدهای باز)
بیانات امام خامنه‌ای ۸۹/۰۹/۱۰	P89091001	جامعه‌ی اسلامی مقدمه است... قطعاً عدل هدف است، منتها این هدف میانی است؛ هدف نهایی عبارت است از رستگاری انسان.	C13	عدل هدف میانی جامعه اسلامی
بیانات امام خامنه‌ای ۹۳/۰۱/۳۱	P93013101	اهداف بزرگ اجتماعی، ایجاد حیات طیبه‌ی اسلامی و جامعه‌ی اسلامی [است].	C15 C16	هدف ایجاد حیات طیبه‌ی اسلامی هدف بزرگ ایجاد جامعه‌ی اسلامی
بیانات امام خامنه‌ای ۸۷/۰۷/۰۷	P87070701	برخورداری‌ای که برای جامعه‌ی اسلامی قائلیم... برخورداری مادی و معنوی... این، آن هدفی است که باید دنبال او برویم	C27	برخورداری مادی و معنوی هدف جامعه اسلامی
بیانات امام خامنه‌ای ۹۳/۰۲/۱۷	P93021702	هدفی که ما برای جمهوری اسلامی، بر اساس آموزه‌های عمومی انقلاب در نظر گرفتیم آن هدف، هدف خیلی والایی است. هدف، ایجاد یک جامعه‌ی نمونه است... هم الگو از لحاظ مادی و پیشرفتهای مادی، هم در عین حال الگو از لحاظ معنویت و از لحاظ اخلاق.	C98 C100 C101 C102	هدف، ایجاد یک جامعه‌ی نمونه است ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ مادی ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ معنویت ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ اخلاق

جدول شماره ۱ نمونه‌ای از جداول کدگذار باز می‌باشد که ارائه شده است. جدول یادشده شامل ۵ ستون است؛ ستون اول منبع داده است، یعنی آدرس و مرجع داده که در اینجا بیانات ۸۹/۰۹/۱۰ مقام معظم رهبری بوده است. ستون دوم نشانیگر می‌باشد؛ شامل یک حرف P (point) یعنی یک «نکته کلیدی» و یک عدد هشت‌رقمی که از چپ به راست دو رقم اول سال (۸۹) دو رقم بعدی ماه (۰۹) و دو رقم بعدی روز (۱۰) و دو رقم آخر (۰۱) شماره نکته و گزاره کلیدی است. مثلاً نشانیگر (P89091001) عبارت است از اولین نکته از فرمایشات روز دهم آذرماه سال ۱۳۸۹ مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (عجل‌الله‌تعالی‌فی‌ه‌و).

ستون سوم گزاره منتخب از بیانات؛ ستون چهارم شناسه؛ شامل حرف لاتین (C) مربوط به شناسه مفهوم (C 13) یعنی مفهوم (CONCEPT) و شماره سه‌رقمی شماره مفهوم می‌باشد و آخرین ستون کد یا مفهوم استخراج‌شده از مرحله کدگذاری می‌باشد.

مرحله دوم - کدگذاری محوری

کدگذاری محوری دوباره مقوله‌های قبلی را با روش‌های متفاوت مفهومی در کنار هم قرار می‌دهد. بنابراین کدگذاری محوری به فرایند توسعه مقوله‌های اصلی و تعیین مقوله‌های فرعی آن‌ها اشاره دارد. (سید جوادین و اسفیدانی، ۱۳۸۹: ۵۸) کدگذاری محوری در طول دوره میانی تحلیل و در دو

گام انجام می‌گیرد. اولین گام آن نمونه‌گیری نظری است. گام دوم در کدگذاری محوری، مقایسه مداوم بین گروه‌ها و عناصر دیگر است.

جدول ۲: نمونه جدول کدگذاری محوری (مقوله‌بندی)

نشانه‌گر	شناسه	مضمون / مفهومی (کدهای باز)	مقوله (کدهای محوری)
P89091001	C13	عدل هدف میانی جامعه اسلامی	عدالت هدف میانی و رستگاری انسان هدف نهایی جامعه اسلامی
	C14	رستگاری انسان هدف نهایی جامعه	
P93013101	C15	هدف ایجاد حیات طیبه ی اسلامی	ایجاد حیات طیبه ی هدف جامعه‌ی اسلامی
	C16	هدف بزرگ ایجاد جامعه‌ی اسلامی	
P87070701	C27	برخوردارگی مادی و معنوی هدف جامعه اسلامی	برخوردارگی مادی و معنوی هدف جامعه اسلامی
P93021702	C98	هدف، ایجاد یک جامعه‌ی نمونه است	ایجاد جامعه‌ی نمونه و الگو از لحاظ مادی، معنوی و اخلاقی، هدف والای جمهوری اسلامی
	C100	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ مادی	
	C101	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ معنویت	
	C102	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ اخلاق	

مرحله سوم - کدگذاری انتخابی

کدگذاری انتخابی با تلفیق مقوله‌هایی که برای شکل‌گیری چارچوب تئوریک اولیه توسعه داده شده‌اند، مرتبط است. (سید جوادین و اسفیدانی، ۱۳۸۹: ۵۸)

اصطلاح «انتخابی» به این علت برای این مرحله به کار می‌رود که تحلیلگر به وضوح یک جنبه مرکزی از داده‌ها را به عنوان «مقوله هسته‌ای» انتخاب می‌کند و روی آن متمرکز می‌شود. بنابراین در کدگذاری انتخابی، هدف یکپارچه‌سازی و در کنار هم قرار دادن گزاره‌های به دست آمده و تحلیل روبه رشد است.

جدول ۳: نمونه جدول کدگذاری انتخابی (قضیه)

نشانه‌گر	شناسه	مضمون / مفهومی (کدهای باز)	مقوله (کدهای محوری)	قضیه (کدهای انتخابی)
P89091001	C13	عدل هدف میانی جامعه اسلامی	عدالت هدف میانی و رستگاری انسان هدف نهایی جامعه اسلامی	
	C14	رستگاری انسان هدف نهایی جامعه		
P93013101	C15	هدف ایجاد حیات طیبه ی اسلامی	ایجاد حیات طیبه ی هدف جامعه‌ی اسلامی	
	C16	هدف بزرگ ایجاد جامعه‌ی اسلامی		
P87070701	C27	برخوردارگی مادی و معنوی هدف جامعه اسلامی	برخوردارگی مادی و معنوی هدف جامعه اسلامی	عوامل نتیجه ای (پیامدی) - ایجاد حیات طیبه‌ی اسلامی به منظور رساندن انسان به عبودیت، کمال معنوی و رستگاری و ارائه یک الگوی نمونه پیشرفته مادی، معنوی و اخلاقی اهداف جامعه ی اسلامی
P93021702	C98	هدف، ایجاد یک جامعه‌ی نمونه است	ایجاد جامعه‌ی نمونه و الگو از لحاظ مادی، معنوی و اخلاقی، هدف والای جمهوری اسلامی	
	C100	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ مادی		
	C101	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ معنویت		
	C102	ساختن جامعه‌ای الگواز لحاظ اخلاق		

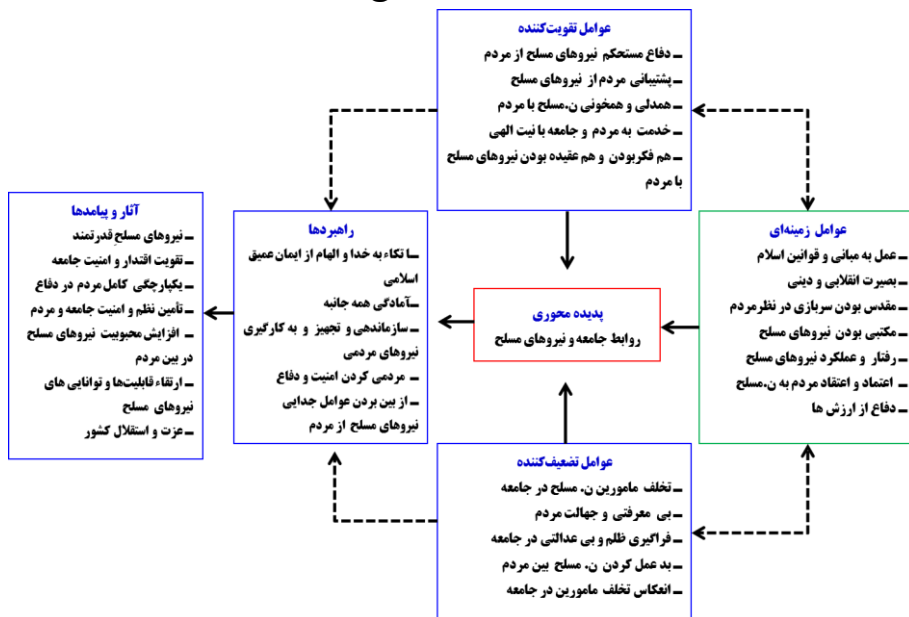

تشکیل مقوله‌های مفهومی از طریق کدگذاری باز و ارتباط بین مقوله‌های مفهومی اولیه به شکل گزاره‌ها از طریق کدگذاری محوری و یکپارچه کردن آن‌ها و توصیف و تبیین مقوله‌های هسته‌ای از طریق کدگذاری انتخابی در یک نگاه در قالب نمودار شماره ۳ ارائه شده است.

ج - پاسخ به سؤالات

سؤال اصلی: عوامل تأثیرگذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدامند؟

محققین برای پاسخ به این سؤال با الگوی پارادایمی زیر (شکل شماره ۴) مقوله رابطه نیروهای مسلح و جامعه را به عنوان مقوله مرکزی قرار داده و نقش سایر مقوله‌های استخراج شده را در قالب عوامل زمینه‌ای، عوامل تقویت‌کننده، تضعیف‌کننده، راهبردها و آثار و پیامدهای رابطه مورد بررسی قرار و ده عامل تأثیرگذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح را ارائه نموده‌اند.

شکل ۴: الگوی پارادایم تجزیه و تحلیل روابط جامعه و نیروهای مسلح از منظر امام خامنه‌ای (محققین، ۱۳۹۵)

عوامل عمده تأثیرگذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح:

- ۱- افزایش محبوبیت نیروهای مسلح در بین مردم
- ۲- مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل مهاجم
- ۳- خدمت به جامعه و مردم با نیت الهی و قصد قربت

- ۴- فراهم کردن زمینه‌های افزایش اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی
- ۵- پشتیبانی مردم از نیروهای مسلح
- ۶- از بین بردن عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم
- ۷- برخورد با تخلفات و رفتارهای غیرقانونی مأمورین در جامعه
- ۸- اتکای به خدا، همراهی مردم و خدمت به مردم و الهام از ایمان عمیق اسلامی
- ۹- توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب
- ۱۰- تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین

سؤال فرعی اول (قسمت اول): اهداف جامعه‌ی اسلامی از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدام است؟ شناسه‌ها (کدها) و مفاهیم مربوط به اهداف جامعه‌ی اسلامی از آن‌ها استخراج شده در قالب جدول شماره ۴ به شرح زیر ارائه می‌گردد:

جدول شماره ۴- شناسه‌های مفاهیم مرتبط با اهداف جامعه‌ی اسلامی

شناسه‌های (کدهای) مفاهیم مرتبط با اهداف جامعه‌ی اسلامی		
تعداد	شناسه (کد)	مفاهیم
۱۶ شناسه	C01 و C02 و C03 و C04 و C05 و C06 و C14 و C16 و C15 و C23 و C27 و C98 و C99 و C100 و C101 و C102	کمال معنوی و الهی، تشکیل امت اسلامی، معرفت و عبودیت خدا، هدف کمال انسانی، حیات طیبه‌ی، ایجاد جامعه‌ی اسلامی، ایجاد جامعه‌ی نمونه، برخورداری مادی و معنوی، هدف نهایی رستگاری انسان، تحقق احکام الهی، ساختن جامعه‌ی الگو از لحاظ مادی و معنوی، عمق بخشی ایمان مردم

محققین در پاسخ به سؤال فوق، مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده مرتبط را طی مراحل کدگذاری موردبررسی و تحلیل و در نتیجه موارد زیر را به عنوان اهداف عمده جامعه‌ی اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) احصاء و ارائه نموده‌اند:

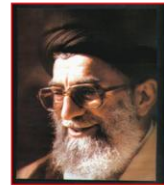
- ۱- ایجاد حیات طیبه‌ی اسلامی به منظور رساندن انسان به عبودیت، کمال معنوی و رستگاری
- ۲- ایجاد یک جامعه نمونه و ارائه یک الگوی پیشرفته مادی، معنوی و اخلاقی
- ۳- عمق بخشیدن به ایمان مردم و تحقق حقایق احکام الهی

سؤال فرعی اول (قسمت دوم): ویژگی‌های جامعه‌ی اسلامی از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدام است؟ محققین در پاسخ به این سؤال از طریق کدگذاری و تبدیل آن‌ها به مفاهیم و مقوله‌ها ویژگی و یا خصوصیات جامعه‌ی اسلامی را استخراج و در قالب جدول شماره (۵) و شکل شماره (۵) که شامل کد مفاهیم و ویژگی‌ها هستند ارائه نموده‌اند.

جدول شماره ۵- شناسه‌های تشکیل دهنده ویژگی‌های جامعه‌ی اسلامی

شناسه‌های (کدهای) مرتبط با ویژگی‌ها / خصوصیات جامعه اسلامی	شناسه (کد) مفاهیم	تعداد
جامعه‌ی مستقل، جامعه با اخلاق، جامعه متحد، نبود فقر، تقوا و پرهیزگاری، معنویت، انس با قرآن، عزت، رفاہ، ایمان، روحیه انتظار، اهمیت به نماز، جامعه صمیمی، جامعه مقرراتی و دور از تخلف، فرهنگ بسیجی، عبودیت خدا، عشق به خدا و مردم، معرفت، عدالت و انصاف، جامعه‌ی پیشرو از لحاظ مادی و معنوی، توجه به آخرت، اجرای احکام اسلام، اقتدار، مرزبندی با دشمن، مجاهدت، بسی اعتنایی به دنیا، جهت حرکت ضد سلطه و ضد استکبار، امر به معروف و نهی از منکر، امنیت و آرامش	C30, C31, C29, C28, C22, C20, C21, C19, C18, C17, C32, C103, C86, C87, C88, C89, C90, C91, C107, C108, C121, C122, C123, C124, C125, C126, C127, C132, C149, C134, C155, C142, C176, C177, C178, C179, C180, C181, C182, C183, C184, C189, C190, C191, C192, C198, C199, C200, C201, C202, C203, C205, C204, C206, C212, C213, C225, C226, C227, C228, C229, C230, C231	۶۴

شکل ۵- مدل مفهومی تحقیق

ناگفته نماند که از دیدگاه ایشان موانعی نیز در مسیر تشکیل جامعه‌ی اسلامی وجود دارد که نباید از آن‌ها غافل شد که به برخی از آن‌ها تحت عنوان خصوصیات جامعه‌ی جاهلی اشاره می‌شود. بی‌معرفتی مردم، زندگی با حیرت و جهالت، فقدان عبودیت، حکومت طاغوت و طاغوتیان، فقدان

عدالت، فراگیری ظلم، فراگیری تبعیض، فقدان محبت، زنده به گور کردن دختران، قتل و کشتار بی گناهان در قبایل، جفای مطلق، بی رحمی مطلق، بی محبتی و بی عاطفگی مطلق.

سؤال فرعی دوم (قسمت اول): وظایف نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدام است؟ بر اساس جداول کدگذاری انجام شده عمده‌ترین وظایف نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) عبارت‌اند از:

- ۱- پای بندی و عمل به مبانی و قوانین اسلام و انجام کار با نیت الهی و با اخلاص
  - ۲- تأمین موضوع مهم امنیت ملی، امنیت کشور، امنیت مرزها و نظم و امنیت جامعه و مردم
  - ۳- حفظ آمادگی برای دفاع از دستاوردهای انقلاب
  - ۴- تربیت عناصر مو من، شجاع و حزب‌اللهی
  - ۵- مجاهدت و دفاع از منافع ملی، ارزش‌ها، استقلال و سربلندی مردم
  - ۶- نیروهای مسلح حصارهای مستحکم
  - ۷- حفظ آمادگی رزمی، روحیه و انگیزه دائمی برای دفاع (آمادگی همه‌جانبه)
  - ۸- خدمت به مردم و آمادگی برای مقابله با حوادث عمومی
  - ۹- ارتقاء قابلیت‌ها و توانایی‌های نیروهای مسلح
  - ۱۰- پایداری و استقامت
  - ۱۱- ارتقاء سطح و کیفیت آموزش‌های نیروهای مسلح
  - ۱۲- سازمان‌دهی و تجهیز کیفی بسیج
  - ۱۳- به‌کارگیری بسیج مردمی
  - ۱۴- ارتقاء تجهیزات و امکانات نیروهای مسلح
  - ۱۵- حضور هوشمندانه و آگاهانه و غافل نشدن از توطئه و تجاوز دشمنان
- سؤال فرعی دوم (قسمت دوم): ویژگی‌های نیروهای مسلح از منظر مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدامند؟ محققین در پاسخ به این سؤال از طریق کدگذاری و تبدیل آن‌ها به مفاهیم و مقوله‌ها، ویژگی‌های نیروهای مسلح از دیدگاه معظم له را به شرح زیر ارائه نموده‌اند:
- ۱- پایبندی به مبانی اسلام و قوانین الهی
  - ۲- بصیرت انقلابی و دینی
  - ۳- حفظ آمادگی و اجتناب از غافل‌گیری

۴- انگیزه و عزم راسخ از عوامل توانمندی نیروهای مسلح

۵- اخلاص در عمل

۶- حفظ جهت گیری صحیح و روحیه خوب

۷- معنویت گرا

۸- عزتمندی در راه کسب علم و دفاع از آرمان‌ها

۹- مستحکم و استوار

۱۰- هوشمند، آگاه و مقتدر

۱۱- آماده خدمت به مردم (مردمی بودن)

۱۲- باایمان، بااراده، پارسا و پاک‌دامن

۱۳- نظم و انضباط آهنین و منطقی

۱۴- ایثارگر و فداکار

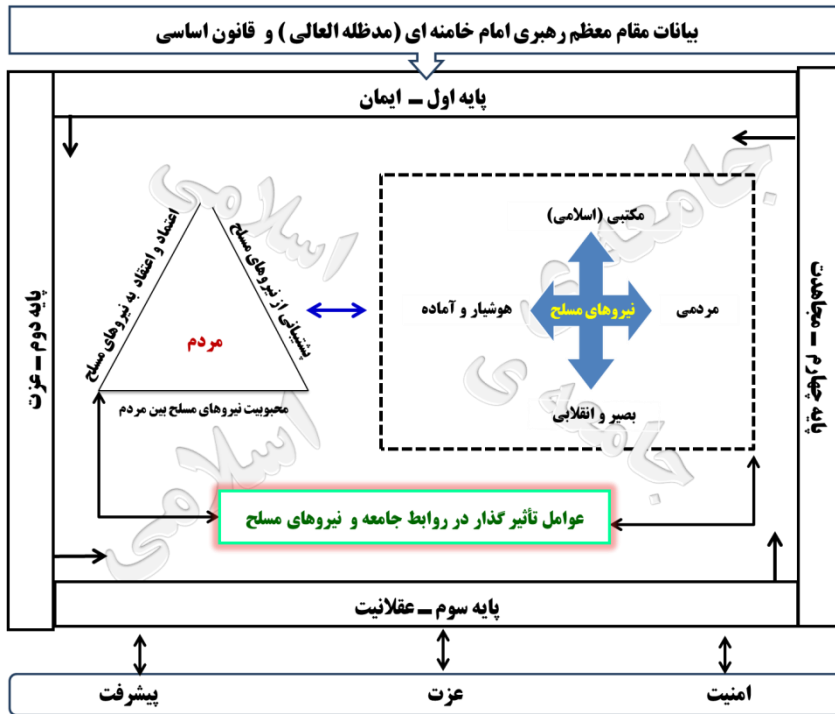
۱۵- آماده و بیدار

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف - نتیجه‌گیری

بر اساس دیدگاه مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل مهاجم، خدمت به جامعه و مردم با نیت الهی و قصد قربت، برخورد با تخلفات و رفتارهای غیرقانونی مأمورین در جامعه، اتکای به خدا، همراهی مردم و خدمت به مردم و الهام از ایمان عمیق اسلامی، توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب از طریق توسعه و تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین و از بین بردن هرگونه عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم، از جمله عوامل اصلی تأثیرگذار در رابطه جامعه و نیروهای مسلح است که زمینه‌های اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی را فراهم و باعث افزایش محبوبیت نیروهای مسلح در بین مردم شده و می‌تواند به رابطه جامعه (مردم) با نیروهای مسلح کمک و در نتیجه منجر به پشتیبانی مردم از نیروهای مسلح می‌گردد که در قالب شکل شماره ۶ ارائه گردیده است.

شکل ۶: الگوی مفهومی عوامل تأثیر گذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح

در الگوی ارائه شده، جامعه‌ی اسلامی دارای چهارپایه اصلی؛ ایمان، عقلانیت، مجاهدت و عزت است، که هم موجب استحکام نیروهای مسلح و همچنین باعث استحکام جامعه می‌شود. البته برجسته‌ترین بخش ویژگی‌ها و وظایف نیروهای مسلح نیز، ایمان، مجاهدت، عزتمندی در دفاع از آرمان‌ها و مردم، مردمی بودن و تأمین نظم و امنیت و آرامش در جامعه‌ی اسلامی برای مردم و بسترسازی برای پیشرفت کشور و حاکمیت اصول و ارزش‌ها (عدالت، اخلاق و علم) منطبق است، لذا این شرایط حاکی از وجود زمینه‌های تعامل بین جامعه و نیروهای مسلح است.

اگر نیروهای مسلح به وظیفه خود عمل کنند آثار و پیامدهای آن باعث پیشرفت و سربلندی کشور می‌شود، چون امنیت پیش نیاز اصلی پیشرفت بوده و امکان تلاش‌های علمی، اقتصادی و معنوی در جامعه فقط در سایه امنیت امکان‌پذیر است و احساس عدم امنیت مهم‌ترین مشکل جامعه محسوب و به‌طور یقین بدون امنیت همه عرصه‌های کشور دچار مشکل می‌شوند.

بر اساس الگوی ارائه شده در شکل شماره (۶)، عمده‌ترین عوامل مؤثر در تقویت ارتباط و تعامل جامعه و نیروهای مسلح، شامل دو بخش است:

الف - یک بخش از این عوامل مواردی هستند که باید نیروهای مسلح به آن‌ها توجه کنند، از جمله این عوامل؛ مکتبی بودن نیروهای مسلح، هم عقیده و هم فکر بودن نیروهای مسلح با مردم، رفتار و عملکرد شایسته و مطلوب و ارائه خدمت به جامعه و مردم با نیت الهی و قصد قربت است که زمینه‌های افزایش اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی را موجب می‌شوند.

ب - بخش دوم مردم و نهادهای جامعه هستند که می‌توانند با اعتقاد، اعتماد و پشتیبانی از نیروهای مسلح، زمینه‌های محبوبیت نیروهای مسلح در جامعه را فراهم نمایند.

پ - بخش سوم امنیت، عزت و پیشرفت که حاصل ارتباط جامعه و نیروهای مسلح در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب، مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل دشمنان مردم و نظام اسلامی و از بین بردن عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم است.

بنابراین تقویت عوامل فوق به‌عنوان عوامل اصلی تأثیرگذار در روابط جامعه و نیروهای مسلح که بر چهار پایه ایمان، عزت، عقلانیت و مجاهدت استوار است، موجب ارتقاء قابلیت‌ها و توانایی‌های نیروهای مسلح، تقویت اقتدار و امنیت جامعه و مردم و در نهایت عزت و استقلال کشور را در سایه نیروهای مسلح قدرتمند فراهم خواهد کرد.

ب - پیشنهادها

به‌طور کلی این تحقیق قابل توسعه است و پیشنهاد می‌شود:

- ۱- جامعه‌ی اسلامی از دیدگاه اسلام (قرآن، نهج‌البلاغه و...) مورد پژوهش قرار گیرد.
- ۲- جامعه‌ی اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) نیز مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.
- ۳- حیات طیبه از دیدگاه مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.
- ۴- الگوی جامعی با استفاده از نتایج پژوهش حاضر و نتایج پیشنهادهای ۱ تا ۳ در قالب یک الگوی جامع ارائه گردد.

۵- نقش و جایگاه نیروهای مسلح در آموزه‌های دینی و قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی نیز مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

۶- انتظارات جامعه از نیروهای مسلح و نیروهای مسلح از جامعه نیز از طریق تحقیقات میدانی از جمله تحقیقاتی است که می‌تواند نقش مؤثری در تقویت رابطه آن‌ها ایفاء نماید.

فهرست منابع:**الف - منابع فارسی**

- قرآن کریم
- آغاسی اصفهانی، (۱۳۷۱)، "ترجمه درآمدی بر جامعه‌شناسی جنگ و نیروهای نظامی (۳)"، مجله علوم انسانی دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام) شماره ۲
- "بین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح"، (۱۳۷۷) مرکز چاپ ستاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه - تنهایی، حسین، "جامعه‌شناسی دینی و جامعه‌شناسی اسلامی". فصلنامه مطالعات معرفتی دانشگاه اسلامی، تابستان ۱۳۷۶ - شماره ۱.
- ذوالفقاریان، محمدرضا، لطیفی، میثم (۱۳۹۰)، "نظریه‌پردازی داده بنیاد با *Nvivo8*"، تهران: دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)
- سید جوادین، سیدرضا و اسفیدانی، محمدرحیم (۱۳۸۹)، "تئوری سازی داده بنیاد و نرم‌افزار Atlas ti"، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۸)، "مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی"، تهران: سمت
- حسینی نیک، سید عباس (۱۳۷۷)، "قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران"، تهران: مجمع علمی فرهنگی مجلد
- فقیهی ابوالحسن و علیزاده محسن (۱۳۸۴)، "روایی در تحقیق کیفی"، فرهنگ مدیریت، شماره ۱۸
- معاونت طرح و قوانین (۱۳۷۷)، "قانون مقررات استخدامی سپاه"، مرکز چاپ ستاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۲)، "جامعه و تاریخ"، تهران: صدرا.
- مطهری، مرتضی (۱۲۵۸-۱۲۹۹)، "مجموعه آثار شهید مطهری" تهران: صدرا.
- ناصر زاده، هوشنگ (۱۳۸۰) "مجموعه قوانین و مقررات نیروهای مسلح"، تهران: انتشارات خورشید
- نرم‌افزار حدیث ولایت (۱۳۸۹)، "مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)"، موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی
- نرم‌افزار تجزیه تحلیل MAXQUDA 10

ب - سایت

- بیانات، پیام‌ها و مکتوبات مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) قابل دسترسی در پایگاه
اطلاع‌رسانی www.khamenei.ir

